

Як PISA визначає та оцінює читацьку грамотність 15-річних учнів і учениць?

PISA

PISA у фокусі #101

Як PISA визначає та оцінює читацьку грамотність 15-річних учнів і учениць?

- Результати оцінювання із читання, математики й природничо-наукових дисциплін циклу PISA-2018 були опубліковані 3 грудня 2019 року.
- У дослідженні взяли участь понад 600 000 п'ятнадцятирічних учнів і учениць із 79 країн та економік. Серед учасників уперше були Білорусь, Боснія і Герцеговина, Бруней-Даруссалам, Марокко, Філіппіни, Саудівська Аравія та Україна, а також провінція Чжецзян.
- Основна увага PISA 2018 була зосереджена на читацькій грамотності учнівства. Для цього було оновлено систему оцінювання з урахуванням змін у сприйнятті інформації за останнє десятиліття. Зокрема, з огляду на поширення читання цифрового контенту, більше уваги приділено роботі з текстами з кількох джерел.

Що три роки освітня спільнота в усьому світі з нетерпінням очікує на оприлюднення нових результатів PISA. У грудні 2019 року, окрім рівня досягнень учнівства в читанні, математиці та природничо-наукових дисциплінах, також було оприлюднено результати щодо рівності в освітніх системах, шкільного клімату та добробуту підлітків.

У кожному із циклів дослідження PISA визначають провідну галузь з-поміж трьох ключових — читання, математика або природничо-наукові дисципліни. Відповідно до цього принципу, у 2018 році, як і в 2000 та 2009 роках, основна увага була зосереджена на читанні. Протягом цього часу визначення поняття читацької грамотності майже не змінювалося. У 2018 році його трактували як здатність розуміти тексти, використовувати їх у повсякденному житті, критично оцінювати інформацію, робити висновки з метою досягнення особистих цілей, навчання та активної участі в суспільному житті.

Однак сам характер читання, починаючи з 2009 року, зазнав суттєвої трансформації. Нині воно не обмежується лише паперовими текстами — дедалі більшого поширення набуває споживання інформації в електронному форматі. Це призвело до істотного зростання обсягу текстового матеріалу, з яким людина щоденно взаємодіє. У таких умовах особливої ваги набувають уміння розрізняти факти й оцінки судження, критично аналізувати зміст і структуру повідомлень, а також інтегрувати дані з різних джерел задля формування цілісного розуміння прочитаного.

З огляду на трансформації в характері читання, у дослідженні PISA було оновлено підхід до оцінювання читацької грамотності. У межах циклу 2018 року було розроблено нову шкалу, яку впровадили в 70 освітніх системах, де тестування проводилося в комп'ютерному форматі. У цій шкалі більше уваги приділялося здатності учнів знаходити, порівнювати, зіставляти та інтегрувати інформацію з різних джерел. Щоб виміряти ці вміння, більшість нових завдань ґрунтувалися на багатокомпонентних текстах, окремі частини яких було створено різними авторами або в різні періоди. Наприклад, це міг бути форум із кількома дописами або блог, у якому наводиться посилання на газетну публікацію. Комп'ютерний формат дозволив використати цифрові засоби навігації — такі як гіперпосилання чи вкладки — та змодельовати реалістичну ситуацію, в якій кількість доступних текстових джерел поступово зростає в процесі проходження завдання.

Залучення кількох джерел для розв'язання тестових завдань із читання не ускладнювало рівень тесту. Кожне окреме джерело в таких завданнях (item), що передбачали роботу з кількома текстами, було стислим і доступним для розуміння. Тому завдання з кількома джерелами не були складнішими, ніж ті, що базувалися на одному, але об'ємному й важкому для сприйняття тексті. Водночас включення кількох джерел дозволило оцінювати ширший спектр читацьких процесів і стратегій, що їх вимірює PISA, адже сучасні підлітки мають шукати інформацію в різних документах, інтегрувати її для формування висновків, критично оцінювати достовірність і якість джерел, а також зіставляти суперечливі твердження з різних текстів.

У дослідженні PISA-2018 тестові завдання, побудовані на основі кількох текстів, дали змогу комплексно оцінити рівень сформованості читацької грамотності підлітків, зокрема умінь інтегрувати інформацію, критично її аналізувати й формувати власну аргументовану позицію на основі прочитаного. Наприклад, у завданні 7 із блоку «Рапа-Нуї» учасники й учасниці мали визначити можливу причину зникнення великих дерев на острові Рапа-Нуї, спираючись на три джерела інформації: допис у блозі професора; відгук на книгу «Колапс», на яку посилається професор у своєму блозі; статтю під назвою «Чи знищили полінезійські пацюки великі дерева Рапа-Нуї?», у якій розглядається гіпотеза з книги «Колапс», а також подається альтернативна версія подій. Завдання не передбачало пошуку єдиної правильної відповіді, а передусім було спрямоване на перевірку вмінь учнів і учениць порівнювати інформацію з трьох фрагментів тексту, оцінювати її достовірність та логіку, а також обґрунтовувати власну думку. Зважаючи на це, навіть відповіді на зразок «Занадто складно судити на основі того, що я прочитав/-ла. Мені потрібно більше інформації» оцінювалися як повністю правильні (див. рис.1).

Рисунок 1: РАПА-НУЇ, завдання 7

PISA 2018

Рапа-Нуї
Завдання 7 / 7

Ознайомтеся з інформацією, наведеною на трьох вебсторінках справа, клікнувши на відповідні вкладки. Уведіть свою відповідь на питання.

Після прочитання трьох джерел, напишіть, що, на Вашу думку, стало причиною зникнення великих дерев на Рапа-Нуї? Наведіть конкретну інформацію з джерел, щоб підтвердити свою відповідь.

Блог Новини науки **Відгук на книгу**

www.sciencenews.com/Polynesian_rats_Rapa_Nui

Відгук на «Колапс»

Нова книга Джареда Даймонда «Колапс» - це чітке попередження про наслідки руйнування нашого довкілля. У книзі автор описує кілька цивілізацій, які зазнали краху через зроблений ними вибір і його вплив на довкілля. Одним із найтривожніших прикладів, описаних у книзі, є Рапа-Нуї.

За словами автора, Рапа-Нуї був заселений полінезійцями приблизно після 700 року н.е. Вони створили процвітаюче суспільство, яке налічувало, мабуть, 15 000 осіб. Вони вирізали моаї, знамениті статуї, та використали доступні їм природні ресурси, щоб перемістити ці величезні моаї в різні місця на острові. Коли перші європейці висадилися на Рапа-Нуї у 1722 році, моаї все ще були там, але дерев не було. Населення острову скоротилося до кількох тисяч людей, які боролися за виживання. Пан Даймонд пише, що жителі Рапа-Нуї розчистили землю для сільського господарства та інших цілей і що вони надмірно полювали на численні види морських і наземних птахів, які жили на острові. Він припускає, що скорочення природних ресурсів призвело до громадянських війн і колапсу суспільства Рапа-Нуї.

Урок цієї чудової, але страшної книги полягає в тому, що в минулому люди самі вирішили знищити довкілля, вирубуючи всі дерева та вполювавши види тварин до їх повного винищення. Але автор зазначає з оптимізмом, що ми можемо обрати не робити таких самих помилок сьогодні. Книга написана добре і заслуговує на те, щоб її прочитали всі, хто стурбований станом довкілля.

У завданні 6 з блоку «Рапа-Нуї» учням і ученицям також потрібно було опрацювати кілька текстів, у яких пропонувалися дві різні теорії щодо розвитку подій на острові. Завдання полягало у виявленні спільних наслідків, згаданих у кожній із теорій, а також з'ясуванні причин, що призвели до цих сумних наслідків. Підлітки мали поєднати інформацію з відгуку на книгу та науково-популярної статті, щоб визначити як спільні причини зникнення дерев на острові Рапа-Нуї, так і спільні наслідки цього явища, згадані в обох джерелах. При цьому важливо було зосередитися на тотожній інформації та не відволікатися на несуттєві деталі (див. рис. 2).

Рисунок 2: РАПА-НУЇ, завдання № 6

PISA 2018

Рапа-Нуї
Завдання 6 / 7

Ознайомтеся з інформацією, наведеною на трьох вебсторінках справа, клікнувши на відповідні вкладки.

Перетягніть причини та їх спільні наслідки у відповідні місця в таблиці з теоріями.

Причина	Наслідок	Прихильники теорії
		Джаред Даймонд
		Карл Ліпо та Террі Гант

Люди вирубують дерева, щоб розчистити землю для сільського господарства та з інших причин.

Великі дерева зникли з Рапа Нуї

Полінезійські пацюки їли насіння дерев, тому нові дерева не могли вирости. Мешканцям Рапа-Нуї потрібні були природні ресурси, щоб перемістити моаї.

Поселенці використовували каное, щоб привезти полінезійських пацюків на Рапа Нуї. Моаї були вирізьблені в тому самому кар'єрі.

Блог

Новини науки

Відгук на книгу

www.sciencenews.com/Polynesian_rats_Rapa_Nui

НОВИНИ НАУКИ

Чи знищили полінезійські пацюки дерева Рапа-Нуї?

Майкл Кімбол, науковий репортер

У 2005 Джаред Даймонд опублікував книгу «Колапс». У книзі він описав поселення людей на Рапа-Нуї (який також називають Острів Пасхи).

Книга викликала величезну суперечку одразу після виходу в світ. Багато вчених поставили під сумнів теорію Даймонда про те, що сталося на Рапа-Нуї. Вони погодилися з тим, що величезні дерева зникли ще до того, як перші європейці прибули на острів у 18 столітті, але не погодилися з теорією Джареда Даймонда щодо причини зникнення дерев.

На цей час два вчених, Карл Ліпо та Террі Гант, опублікували нову теорію. Вони вважають, що полінезійський пацюк з'їв насіння дерев, зашкодивши цим росту нових. На їхню думку, пацюка завезли випадково або навмисно на каное, якими поселенці користувалися, щоб висаджуватися на Рапа-Нуї.

Дослідження показали, що популяція пацюків може подвоюватися кожні 47 днів. Це велика кількість пацюків, які потребують їжі. Щоб підтвердити свою теорію, Ліпо та Гант вказують на залишки пальмових горіхів, на яких видно сліди гризіння, залишені пацюками. Ці вчені визнають, що люди зіграли свою роль у знищенні лісів на Рапа-Нуї, але вони вважають, що серед низки факторів полінезійський пацюк найбільше завинив у цьому.

Підвищена увага до використання різних джерел була не єдиною зміною в оцінюванні читання в PISA-2018. Оцінювалася також легкість читання, що визначається як швидкість і ефективність, з якою учні й учениці опрацьовують текст. Для цього підлітків просили визначити, чи мають сенс окремі речення. Крім того, використовувалося адаптивне тестування, яке пропонувало учням завдання відповідно до їхнього рівня читацьких здібностей, що дозволяло точніше вимірювати рівень читацької грамотності.

Для отримання додаткової інформації ознайомтеся з посібником *Оцінювально-аналітична рамка PISA-2018 (PISA 2018 Assessment and Analytical Framework)*.

Узагальнення

Оцінювання читацької грамотності в циклі PISA-2018 було оновлено з урахуванням змін у способах читання, якими користуються 15-річні підлітки. Зокрема, більше уваги було приділено вмінню використовувати кілька джерел інформації для пошуку відповіді. Водночас визначення читацької грамотності як здатності взаємодіяти з текстами залишилося незмінним. Тож результати чергового циклу PISA засвідчують тяглість оцінювання й дають відповіді на запитання, що залишаються актуальними для освітян упродовж багатьох років:

- Яким країнам вдалося збільшити частку учнів і учениць, які демонструють найвищі результати в PISA? А яким — зменшити частку тих, хто показує низькі результати?
- У яких країнах / економіках учні з менш сприятливими соціально-економічними передумовами мають найкращі шанси подолати недоліки свого становища та увійти до числа найуспішніших учнів у своїй країні / економіці?
- Як пов'язане шкільне життя учнів з їхнім добробутом у школі та за її межами?

За більш детальною інформацією

Звертатися до: Jeffrey Mo (Jeffrey.Mo@oecd.org)

Ознайомтеся з: OECD (2019), *PISA 2018 Assessment and Analytical Framework*, PISA, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/b25efab8-en>.

У наступному числі: Як пов'язана успішність із читання у 15 років з освітніми результатами та результатами на ринку праці у 25 років?

Це дослідження опубліковано під відповідальність Генерального секретаря ОЕСР. Висловлені тут погляди та наведені аргументи не обов'язково відображають офіційну позицію країн-членів ОЕСР.

Цей документ, а також будь-які карти та дані, включені до цього документа, не зачіпають статусу або суверенітету будь-якої території, розмежування міжнародних кордонів та назви будь-якої території, міста чи місцевості.

Переклад: Юлія Шпак, методистка відділу досліджень та аналітики Українського центру оцінювання якості освіти.

Редагування: Галина Бондаренко, методистка відділу досліджень та аналітики Українського центру оцінювання якості освіти.

Науковий супровід: Тетяна Вакуленко, директорка Українського центру оцінювання якості освіти, національний координатор PISA в Україні; Василь Терещенко, заступник директора Українського центру оцінювання якості освіти

